

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KRIMINALINĖS ŽVALGYBOS ĮSTATYMO
NR. XI-2234 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-1377**

2022 m.

d. Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2022 m. balandžio 7 d. sprendimo Nr. SV-S-449 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1.12 papunktį, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIVP-1377 (toliau – Įstatymo projektas), tačiau pasiūlyti Lietuvos Respublikos Seimui jį tobulinti, atsižvelgiant į šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Įstatymo projekto 1 straipsnyje keičiamo Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo (toliau – keičiamas įstatymas) 5 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad kriminalinės žvalgybos subjektams draudžiama provokuoti asmenis padaryti nusikalstamas veikas, kurių prieš tai neketino padaryti, tačiau neapibrėžiama, kas yra provokacija, t. y. atsisakoma galiojančio Kriminalinės žvalgybos įstatymo 5 straipsnio 4 dalies nuostatos, kad provokacija – tai spaudimas, aktyvus skatinimas ar kurstymas padaryti nusikalstamą veiką apribojant asmens veiksmų pasirinkimo laisvę, jeigu dėl to asmuo padaro ar kėsinaisi padaryti nusikalstamą veiką, kurios prieš tai neketino padaryti. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte šios nuostatos atsisakymas nėra pagrįstas. Pažymėtina, kad galiojančio Kriminalinės žvalgybos įstatymo 5 straipsnio 4 dalyje apibrėžtas provokacijos turinys suteikia daugiau aiškumo kriminalinės žvalgybos subjektams, prokurorams ir teismams vykdant jiems priskirtas funkcijas kriminalinės žvalgybos srityje. Šiuo aspektu dėl nusikalstamą veiką imituojančio elgesio modelio taikymo ir pareigūnų teisėto veikimo ribų nustatymo draudžiant provokuoti nusikalstamą elgesį aktualus Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 2 straipsnio 12 dalies, 7 straipsnio 2 dalies 3 punkto, 11 straipsnio 1 dalies ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 198¹ straipsnio 1 bei 2 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ byloje Nr. 12/99-27/99-29/99-1/2000-2/2000, kuriame konstatuota, kad „valstybės ir jos institucijų pareiga yra užkirsti kelią nusikaltimams. Nusikalstamą veiką imituojantis elgesio modelis gali būti tik viena iš priemonių, kai reikia išaiškinti asmens rengiamą ar jau pradėtą daryti nusikaltimą. Valstybės valdžios institucijos negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris leistų valstybės specialiosioms tarnyboms kurstyti, provokuoti asmenį padaryti nusikaltimą, kad vėliau dėl to atsirastų pagrindas pastarąjį asmenį nubausti. Kaip minėta, modelis – tai teisėti, nors ir nusikaltimo požymių turintys veiksmai, kuriais siekiama apginti svarbesnius asmens, visuomenės ar valstybės interesus. Jei šie veiksmai tinkamai realizuojami, t. y. nedaroma spaudimo asmeniui, kuriam modelis taikomas, asmuo neskatinamas, neprovokuojamas padaryti nusikaltimo, jie yra teisėti, o tai atliekantys slaptieji dalyviai negali būti traukiami baudžiamojon atsakomybėn. Ar nebuvo daroma spaudimo asmeniui, kuriam taikomas modelis, ar nebuvo toks asmuo kurstomas, provokuojamas padaryti nusikaltimą, – baudžiamajoje byloje sprendžia šią bylą nagrinėjantis teismas. Pažymėtina, kad modeliu gali būti tik „prisijungiama“ prie tęstinių ar trunkamųjų

nusikaltimų, taip pat kitų besitęsiančių, bet nepasibaigusių nusikaltimų. Ši nusikalstama veika tęsiasi be operatyvinės veiklos slaptųjų dalyvių pastangų. Jie tik imituoja rengiamo ar daromo nusikaltimo veiksmus. Modeliu negali būti kurstomas ar provokuojamas naujo nusikaltimo darymas, negali būti kurstoma padaryti nusikalstamą veiką, kurią asmuo tik rengė ir tokius veiksmus nutraukė. Taigi pagal Įstatymą jie laikomi teisėtais, jeigu neperžengiamos modelyje nustatytos veiksmų ribos. Įstatyme nustatytų modelio taikymo ribų nepaisymas, nusikaltimo provokavimas ar kitoks piktnaudžiavimas modeliu daro jį neteisėtu. Šių aplinkybių tyrimas ir vertinimas – teismo nagrinėjimo dalykas.“

Atsižvelgus į tai, kas išdėstyta, keičiamo įstatymo 5 straipsnio 4 dalį siūlytina išdėstyti taip:

„4. Kriminalinės žvalgybos subjektams draudžiama provokuoti asmenis padaryti nusikalstamas veikas. Provokacija – tai spaudimas, aktyvus skatinimas ar kurstymas padaryti nusikalstamą veiką apribojant asmens veiksmų pasirinkimo laisvę, jeigu dėl to asmuo padaro ar kėsinaisi padaryti nusikalstamą veiką, kurios prieš tai neketino padaryti.“

2. Keičiamo įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyta, kad kriminalinės žvalgybos subjektai privalo vykdyti kriminalinę žvalgybą tik tuo atveju, kai kitais būdais „neįmanoma“ apginti asmens ar valstybės interesus, tai yra atsisakoma galiojančio Kriminalinės žvalgybos įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostatos, kad kriminalinės žvalgybos subjektai privalo vykdyti kriminalinę žvalgybą ir tuo atveju, kai kitais būdais „sudėtinga“ apginti asmens ar valstybės interesus. Keičiamo įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 3 punkte palikus reikalavimą vykdyti kriminalinę žvalgybą tik tuo atveju, kai kitais būdais „neįmanoma“ apginti asmens ar valstybės interesus, kriminalinės žvalgybos subjektai pirmiausia privalės taikyti ir išbandyti įvairias kitas teisines priemones ar veiksmus, sulaukti jų rezultatų ir tik tada, kai jas atlikus bus surinkta pagrindžiančių faktinių duomenų, kad vis dėlto nepavyko apginti asmens ar valstybės interesus, atsiras teisinis ir faktinis pagrindas pradėti vykdyti kriminalinę žvalgybą. Vertinant kriminalinės žvalgybos specifiką, nusikalstamų veikų atlikimo ir jų tyrimo taktiką, akivaizdu, kad, iš pradžių pritaikius „kitus būdus“, taikyti kriminalinę žvalgybą dažnu atveju bus netikslinga ar per vėlu, nes nusikalstamas veikas rengiantys, darantys asmenys jau žinos, kad jais domisi teisėsaugos institucijos, o kriminalinės žvalgybos subjektai praras galimybę užtikrinti kriminalinės žvalgybos tyrimo operatyvumą, konspiraciją ir konfidencialumą. Tai padidins rengiamų ar daromų nusikalstamų veikų konspiraciją, nusikalstamos veikos taps latentiškesnės, jų atskleidimas sunkesnis ar neįmanomas, o tai apsunkins asmens ir valstybės interesų gynybą. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ir siekiant pusiausvyros ir balanso tarp žmogaus teisių ir laisvių apsaugos bei efektyvaus nusikalstamų veikų atskleidimo ir ištyrimo, keičiamo įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 3 punktą siūlytina išdėstyti taip:

„3) vykdyti kriminalinę žvalgybą tik tuo atveju, kai kitais būdais neįmanoma ar sudėtinga apginti asmens ar valstybės interesus;“.

3. Keičiamo įstatymo 9 straipsnio 3 dalyje, 10 straipsnio 3 dalyje, 11 straipsnio 3 dalyje, 12 straipsnio 3 dalyje, 13 straipsnio 3 dalyje, 14 straipsnio 3 dalyje ir 15 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad motyvuota nutartis dėl kriminalinės žvalgybos veiksmų sankcionavimo konspiracijos tikslais bet kuriame apygardos teisme galėtų būti priimama tik „suderinus“ su Lietuvos apeliacinio teismo pirmininku ar šio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininku. Keičiamas įstatymas nenustato kaip būtų įgyvendinama nurodyta suderinimo procedūra, t. y. kas būtų šios procedūros iniciatorius, kokie būtų suderinimo kriterijai, kur būtų užfiksuotas suderinimo rezultatas. Siekiant teisinio aiškumo, aptartose keičiamo įstatymo nuostatose siūlytina nustatyti aiškią suderinimo tvarką arba vietoj nurodytos suderinimo tvarkos įtvirtinti nuostatą, kad konspiracijos tikslais prokuroro teikimo dėl kriminalinės žvalgybos priemonių atlikimo nagrinėjimas ir motyvuotos teismo nutarties priėmimas Lietuvos apeliacinio teismo pirmininko ar šio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininko „sprendimu“ gali būti perduotas bet kuriam apygardos teismui.

4. Keičiamo įstatymo 18 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad pagal legendą naudojamus procesinius dokumentus, kuriems reikalinga teismo sankcija ir kurie būtini taikant suimtiems asmenims agentūrinę veiklą, sankcionuoja apylinkių teismų pirmininkai ar jų įgalioti pirmininkų pavaduotojai pagal kriminalinės žvalgybos subjektų vadovų ar jų įgaliotų vadovų pavaduotojų motyvuotus teikimus, suderintus su prokuroru. Siekiant suvienodinti kriminalinės žvalgybos veiksmų sankcionavimo tvarką, terminus ir apskundimo tvarką, kai atsisakoma sankcionuoti kriminalinės žvalgybos veiksmus, ir kartu atliepti praktikoje esantį poreikį pagal legendą naudojamų procesinių dokumentų, būtinų taikant suimtiems asmenims agentūrinę veiklą panaudojimui sankcionuoti apygardos teisme, keičiamo įstatymo 18 straipsnį siūlytina išdėstyti taip:

„18 straipsnis. Pagal legendą naudojamų procesinių dokumentų, būtinų taikant suimtiems asmenims agentūrinę veiklą, rengimas

1. Pagal legendą naudojamus procesinius dokumentus, kuriems reikalinga teismo sankcija ir kurie būtini taikant suimtiems asmenims agentūrinę veiklą, sankcionuoja apylinkių teismų pirmininkai ar jų įgalioti pirmininkų pavaduotojai, apygardų teismų pirmininkų įgalioti teisėjai pagal prokurorų motyvuotus teikimus, parengtus pagal kriminalinės žvalgybos subjektų vadovų ar jų įgaliotų vadovų pavaduotojų pateiktus duomenis, kuriais patvirtinamas tokio veiksmo atlikimo būtinumas ir faktinis pagrindas.

2. Jeigu prokuroras atsisako kreiptis į teismą dėl šio straipsnio 1 dalyje nurodytų veiksmų sankcionavimo, kriminalinės žvalgybos subjekto vadovas ar jo įgaliotas vadovo pavaduotojas per 10 darbo dienų nuo prokuroro nutarimo gavimo dienos turi teisę kreiptis dėl teikimo sankcionuoti šio straipsnio 1 dalyje nurodytus veiksmus į aukštesnįjį kriminalinės žvalgybos subjektų veiksmų teisėtumą kontroliuojantį prokurorą. Sprendimą atsisakyti kreiptis į teismą su teikimu sankcionuoti šio straipsnio 1 dalyje nurodytus veiksmus priėmęs prokuroras apie atsisakymą praneša generaliniam prokurorui ar jo įgaliotam Generalinės prokuratūros prokurorui.

3. Jeigu šio straipsnio 1 dalyje nurodytas teisėjas priima motyvuotą nutartį atsisakyti sankcionuoti šio straipsnio 1 dalyje nurodytus veiksmus, teikimą teikiantis prokuroras gali per 10 darbo dienų nuo sprendimo gavimo dienos apskusti apylinkių teismų pirmininkų ar jų įgaliotų pirmininkų pavaduotojų sprendimą apygardos teismui, apygardų teismų pirmininkų įgaliotų teisėjų sprendimą – Lietuvos apeliaciniam teismui. Apygardos teismo arba Lietuvos apeliacinio teismo pirmininko įgaliotas teisėjas turi išnagrinėti skundą per 7 darbo dienas nuo skundai nagrinėti reikiamos medžiagos gavimo dienos. Apygardos teismo arba Lietuvos apeliacinio teismo sprendimas yra galutinis.“

5. Keičiamo įstatymo 19 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad, kriminalinės žvalgybos informacija generaliniam prokurorui ar jo įgaliotam prokurorui sutikus, kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos vadovo sprendimu gali būti išslaptinama ir panaudota tiriant drausminius ir (ar) tarnybinius nusižengimus esant informacijos apie korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos požymių turinčią veiką bei turto tyrimui dėl civilinio turto konfiskavimo atlikti, esant informacijos apie organizuoto nusikalstamumo, korupcinio, savanaudiško pobūdžio nusikalstamos veikos požymių turinčią veiką. Atsižvelgiant į Seimo komitetų bei kitų institucijų pasiūlymus ir siekiant sudaryti prielaidas efektyvesnei korupcijos prevencijai, mokestinių pažeidimų ir konkurencijos pažeidimų tyrimui, viešųjų pirkimų skaidrumo užtikrinimui, politinių partijų finansavimo kontrolei, jei, svarstant Įstatymo projektą Seime, nebūtų nustatytas neigiamas poveikis asmens duomenų apsaugai, kai asmens duomenys būtų tvarkomi atliekant šiuos tyrimus, keičiamo įstatymo 19 straipsnio 5 dalį siūlytina papildyti nuostata, pagal kurią išslaptinta kriminalinės žvalgybos informacija galėtų būti panaudota ir mokestiniams, konkurencijos, viešųjų pirkimų ar politinių kampanijų finansavimo pažeidimams tirti.

6. Keičiamo įstatymo 21 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kriminalinė žvalgyba finansuojama iš valstybės biudžeto pagal valstybės institucijų programų sąmatas. Kriminalinei žvalgybai skirtų lėšų išlaidų pagrindus ir panaudojimo tvarką nustato kriminalinės žvalgybos

pagrindinės institucijos. Keičiamo įstatymo 21 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad kriminalinės žvalgybos metu gautos pajamos įtraukiamos į apskaitą kaip biudžetinės įstaigos pajamos ir Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka gali būti naudojamos šiai veiklai aprūpinti. Pažymėtina, kad kriminalinės žvalgybos metu gautos pajamos yra viena iš kriminalinės žvalgybos lėšų rūšių, o visų kriminalinei žvalgybai skirtų lėšų išlaidų pagrindus ir panaudojimo tvarką nustato kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos, todėl, siekiant teisinio aiškumo bei nuoseklumo ir laikantis subsidiarumo principo, kriminalinės žvalgybos metu gautų pajamų panaudojimo tvarką turėtų nustatyti kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos, o ne Vyriausybė. Atsižvelgiant į tai, keičiamo įstatymo 21 straipsnio 2 dalį siūlytina išdėstyti taip:

„2. Kriminalinės žvalgybos metu gautos lėšos įtraukiamos į kriminalinės žvalgybos pagrindinių institucijų apskaitą kaip kitos biudžetinių įstaigų lėšos ir kriminalinės žvalgybos pagrindinių institucijų nustatyta tvarka gali būti naudojamos šiai veiklai aprūpinti.“

7. Keičiamo įstatymo 2 straipsnio 6 dalyje ir 23 straipsnio 1 dalyje įtvirtinama, kad už kriminalinės žvalgybos subjektų veiksmų kontrolę bei jų koordinavimą taikomos kriminalinės žvalgybos teisėtumo užtikrinimą yra atsakingas prokuroras. Keičiamo įstatymo 23 straipsnio 4 dalyje numatoma, kad „kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos vadovas, nesutinkantis su prokuroro sprendimu, gali per 1 mėnesį nuo sprendimo gavimo dienos paduoti skundą Lietuvos apeliaciniam teismui“.

Tokio pobūdžio teisinis reguliavimas gali pažeisti prokuroro diskreciją užtikrinti kriminalinės žvalgybos veiksmų teisėtumą bei pagrįstumą, įgyvendinti efektyvią kriminalinės žvalgybos subjektų veiklos kontrolę ir užtikrinti asmenų, kuriems taikomos kriminalinės žvalgybos priemonės, teisių bei teisėtų interesų apsaugą. Taip pat siūlomas teisinis reguliavimas neatitinka ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) teisinio reguliavimo, nes BPK 170 straipsnio 3 dalis numato, kad „prokuroras duoda ikiteisminio tyrimo pareigūnams privalomus nurodymus, panaikina neteisėtus ar nepagrįstus jų nutarimus, paveda kriminalinės žvalgybos subjektams panaudoti kriminalinės žvalgybos informacijos rinkimo būdus ar priemones, kuriomis nėra ribojamos BPK 44 straipsnio 9 dalyje numatytos asmens teisės“. BPK nesuteikia teisės ikiteisminio tyrimo pareigūnams ar jų vadovams skusti privalomus prokuroro sprendimus, kas visapusiškai atitinka prokuroro funkciją baudžiamajame procese – organizuoti ikiteisminį tyrimą ir jam vadovauti.

Atsižvelgiant į tai, kad prokuroras taip pat kontroliuoja ir koordinuoja kriminalinės žvalgybos taikymo procesą, analogiškas požiūris turėtų būti išlaikomas ir keičiamame įstatyme, todėl siūlytina nesuteikti kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos vadovui savarankiškos teisės kvestionuoti kriminalinę žvalgybą kontroliuojančio prokuroro sprendimus. Keičiamo įstatymo 23 straipsnio 4 dalyje įtvirtinus aptariamą teisę, sistemiškai nebus suderintos nuostatos, numatančios kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos vadovo teisę skusti Lietuvos apeliacinio teismo sprendimą keičiamo įstatymo 23 straipsnio 15 dalyje numatyta tvarka. Aptariamame straipsnyje numatyta, kad „kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos, dėl kurios paduotas skundas, vadovas ir prokuroras Lietuvos apeliacinio teismo nutartį per 1 mėnesį nuo jos gavimo dienos gali apskusti Lietuvos Aukščiausiam Teismui“, kas suponuoja, kad bendrą skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo sprendimo privalo paduoti tiek kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos vadovas, tiek prokuroras. Dėl šios priežasties, kai kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos vadovas sküstų prokuroro sprendimą, būtų įtvirtinta tokia praktinė situacija, kad, kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos vadovui teikiant skundą dėl nepalankaus Lietuvos apeliacinio teismo sprendimo, pats prokuroras, kurio sprendimas skundžiamas, turėtų teikti apeliacinį skundą dėl savo sprendimo kartu su kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos vadovu. Atsižvelgiant į tai, siūlytina atsisakyti keičiamo įstatymo 23 straipsnio 4 dalyje įtvirtintos kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos vadovo teisės skusti prokuroro sprendimą, kartu užtikrinant tik teisę kartu su prokuroru teikti skundą dėl nepalankaus Lietuvos apeliacinio teismo sprendimo.

8. Keičiamo įstatymo 20 straipsnyje siūloma reglamentuoti kriminalinės žvalgybos informacijos, susijusios su asmens duomenimis, tvarkymą. Šiame straipsnyje siūloma nustatyti asmens duomenų tvarkymo tikslus, teisinį pagrindą, galimybę riboti asmenų teisę gauti kriminalinės žvalgybos informaciją, susipažinti su asmens duomenimis, reikalauti ištaisyti, ištrinti asmens duomenis arba apriboti jų tvarkymą, nustatoma teisė kriminalinės žvalgybos pagrindinių institucijų veikas, susijusias su kriminalinės žvalgybos informacijos teikimo atidėjimu, apribojimu, neteikimu ir (arba) su asmens duomenų tvarkymu, skūsti prokurorui ir bendrosios kompetencijos teismams. Sistemiskai vertinant keičiamo įstatymo 20 straipsnio nuostatas, siūlytina tobulinti asmens duomenų apsaugos klausimų reglamentavimą, įskaitant asmens duomenų subjektų teisių įgyvendinimui ir priežiūros institucijos vaidmeniui skirtas nuostatas. Keičiamame įstatyme įtvirtinamas teisinis reguliavimas privalo atitikti 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuriuo panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR (toliau – Direktyva). Direktyvos nuostatos į nacionalinę teisę perkeltos Lietuvos Respublikos asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymu (toliau – Teisės saugos ADTAĮ). Vadovaujantis Teisės saugos ADTAĮ 1 straipsnio 2 dalimi, šis įstatymas taikomas Lietuvos Respublikos kompetentingų institucijų atliekamam asmens duomenų tvarkymui, kai asmens duomenys tvarkomi nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo, taip pat apsaugos nuo grėsmių visuomenės saugumui ir jų prevencijos tikslais, o kai Lietuvos Respublikos valstybės institucijos tvarko asmens duomenis nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, šis įstatymas taikomas tiek, kiek kituose įstatymuose nenustatyta kitaip. Vadinasi, keičiamas įstatymas turi atitikti Teisės saugos ADTAĮ reikalavimus, įskaitant ir reikalavimus dėl duomenų subjektų teisių įgyvendinimo ir jų ribojimo, priežiūros institucijos, t. y. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos (toliau – VDAI), vykdomos šio įstatymo laikymosi priežiūros. Kitokios taisyklės, nei nustatytos Teisės saugos ADTAĮ keičiamame įstatyme, galėtų būti nustatytos tik tais atvejais, kai kriminalinė žvalgyba būtų vykdoma nacionalinio saugumo srityje. Atsižvelgiant į tai, siūlytina tobulinti keičiamo įstatymo nuostatas, skirtas asmens duomenų apsaugai, įskaitant nuostatas, susijusias su duomenų subjektų teisių įgyvendinimu ir ribojimais, asmens duomenų tvarkymo priežiūra, pagal šias pastabas ir pasiūlymus:

8.1. Keičiamo įstatymo 19 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jeigu tvarkant kriminalinės žvalgybos informaciją yra šio įstatymo ir kitų įstatymų prieštaravimų, taikomos šio įstatymo nuostatos. Ši nuostata leistų nustatyti kitokias asmens duomenų tvarkymo taisykles, nei jos nustatytos Teisės saugos ADTAĮ. Pažymėtina, kad Direktyvos nuostatos yra taikomos visa apimtimi tvarkant kriminalinės žvalgybos metu gautus asmens duomenis, atsižvelgiant į tai keičiamu įstatymu reguliuojamiems santykiams taikomas ir Teisės saugos ADTAĮ. Keičiamu įstatymu negali būti nustatomi Direktyvos, o kartu ir Teisės saugos ADTAĮ nuostatų taikymo apribojimai, kiek tokie ribojimai nėra leidžiami Direktyva ir Teisės saugos ADTAĮ. Šio reikalavimo nesilaikymas gali sukelti teisinių pasekmių Lietuvos Respublikai, t. y. Europos Komisija gali pradėti pažeidimo nagrinėjimo procedūrą.

8.2. Keičiamo įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje nurodyti subjektai, kurie turi teisę tvarkyti asmens duomenis, šioje nuostatoje minint tik kriminalinės žvalgybos subjektus. Atsižvelgiant į keičiamo įstatymo 2 straipsnyje vartojamas sąvokų apibrėžtis bei kitas keičiamo įstatymo nuostatas, kuriose aptariami ir kitų institucijų – prokurorų, teismų, taip pat pačių kriminalinės žvalgybos pagrindinių institucijų veiksmai kriminalinėje žvalgyboje, siūlytina šioje nuostatoje nurodyti visus subjektus, kurie turi teisę tvarkyti asmens duomenis veikdami pagal keičiamą įstatymą. Direktyvos 4 straipsnio 1 dalies b punkte ir atitinkamai

Teisėsaugos ADTAĮ 3 straipsnio 1 dalies 2 punkte numatyta, kad asmens duomenys turi būti renkami nustatytais, aiškiai apibrėžtais ir teisėtais tikslais ir netvarkomi su šiais tikslais nesuderinamu būdu. Todėl keičiamo įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje turi būti aiškiau apibrėžti asmens duomenų tvarkymo tikslai. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina keičiamo įstatymo 20 straipsnio 1 dalį išdėstyti taip:

„1. Vykdydami šiame įstatyme numatytą veiklą ir įgyvendindami kriminalinės žvalgybos uždavinius, kriminalinės žvalgybos subjektų teises ir pareigas, kriminalinės žvalgybos subjektai, kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos, prokurorai ir teismai renkami asmens duomenis ir specialių kategorijų asmens duomenis tvarko nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo, taip pat apsaugos nuo grėsmių visuomenės saugumui ir jų prevencijos tikslais.“

8.3. Kadangi kriminalinės žvalgybos informacija, susijusi su asmens duomenimis, tvarkoma vadovaujantis ne tik Teisėsaugos ADTAĮ, bet ir keičiamu įstatymu bei Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymu, keičiamo įstatymo 20 straipsnio 2 dalį siūlytina išdėstyti taip:

„2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytais tikslais asmens duomenys tvarkomi vadovaujantis Lietuvos Respublikos asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymu, Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymu ir šiuo įstatymu.“

8.4. Tikslai, kurių siekiant gali būti ribojamos duomenų subjektų teisės, yra įvardyti Teisėsaugos ADTAĮ 11 straipsnio 3 dalyje, 13 straipsnio 1 dalyje ir 14 straipsnio 5 dalyje. Siūlytina keičiamo įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje, atsižvelgiant į paminėtas Teisėsaugos ADTAĮ nuostatas, nustatyti atvejus, kai galima riboti duomenų subjektų teises, o ne tokiais ribojimais siekiamus tikslus.

8.5. Keičiamo įstatymo 20 straipsnio 3 dalį siūlytina sukonkretinti, nurodant, kad neteikiama ne kriminalinės žvalgybos informacija, bet informacija apie tvarkomus asmens duomenis. Vadovaujantis Teisėsaugos ADTAĮ 14 straipsnio 5 dalimi, gali būti apribotas informacijos apie bet kokią atsisakymą ištaisyti ar ištrinti asmens duomenis arba apriboti jų tvarkymą ir apie šio atsisakymo priežastis pateikimas, bet ne pati duomenų subjekto teisė reikalauti ištaisyti ar ištrinti asmens duomenis ir apriboti jų tvarkymą. Taip pat, vadovaujantis Teisėsaugos ADTAĮ 11 straipsnio 3 dalimi, 13 straipsnio 1 dalimi ir 14 straipsnio 5 dalimi, keičiamo įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje siūlytina nurodyti, kad asmens duomenų subjektų teisės ribojamos tik tiek, kiek ir tol, kol tai, atsižvelgiant į šio fizinio asmens pagrindines teises ir teisėtus interesus, demokratinėje visuomenėje yra būtina ir proporcinga siekiant nurodytų tikslų.

8.6. Atsižvelgiant į Teisėsaugos ADTAĮ 13 straipsnio 2 dalį siūlytina tobulinti keičiamo įstatymo 20 straipsnio 4 dalies nuostatas, numatančias pareigą informuoti asmenį apie sprendimų apskundimo tvarką.

8.7. Atsižvelgiant į Teisėsaugos ADTAĮ 10 straipsnio 4 dalies reikalavimus siūlytina tobulinti keičiamo įstatymo 20 straipsnio 5 dalies nuostatas, nurodančias atvejus kada būtų galima atsisakyti teikti informaciją asmeniui. Pavyzdžiui keičiamo įstatymo 20 straipsnio 5 dalies d papunktis, pagal kurį laikoma, jog asmuo prašymu piktnaudžiauja, kai asmuo pareiškia akivaizdžiai nepagrįstus kaltinimus kriminalinės žvalgybos pagrindinei institucijai, kriminalinės žvalgybos subjektui ar atskiriems jos darbuotojams. Pažymėtina, kad šis atvejis nepatenka į Direktyvos preambulės 40 konstatuojamąją dalį ir Teisėsaugos ADTAĮ 10 straipsnio 4 dalį, o pats keičiamas įstatymas negali išplėsti to, kas numatyta Teisėsaugos ADTAĮ 10 straipsnio 4 dalyje.

8.8. Vadovaujantis Teisėsaugos ADTAĮ 30 straipsnio 5 dalimi, šio straipsnio 1 dalyje nurodytas pranešimas, t. y. pranešimas apie asmens duomenų saugumo pažeidimą, duomenų subjektui gali būti atidėtas, apribotas arba jo galima nepateikti, laikantis šio įstatymo

11 straipsnio 3 dalyje nurodytų sąlygų ir pagrindų. Tuo atveju, jeigu tai aktualu ir keičiamo įstatymo kontekste, siūlytina tai reglamentuoti keičiamo įstatymo 20 straipsnyje.

8.9. Atsižvelgiant į Teisės saugos ADTAĮ 11 straipsnio 2 ir 3 dalis, keičiamo įstatymo 20 straipsnio 7 dalyje siūlytina nurodyti ir pareigą informuoti duomenų subjektą apie asmens duomenų tvarkymą, išskyrus atvejus, nustatytus Teisės saugos ADTAĮ 11 straipsnio 3 dalyje.

8.10. Keičiamo įstatymo 20 straipsnio 8 dalies nuostatos nenustato asmenų teisės skundus dėl teisių ir laisvių, susijusių su asmens duomenų tvarkymu, pateikti VDAI, tokia teisė nustatyta Teisės saugos ADTAĮ. Pagal keičiamo įstatymo 20 straipsnio 8 dalies ir 23 straipsnio nuostatas, tokius skundus nagrinėtų prokurorai ir bendrosios kompetencijos teismai. Atsižvelgiant į Teisės saugos ADTAĮ 44 straipsnio nuostatas, kad asmenų skundus dėl teisių ir laisvių, susijusių su asmens duomenų tvarkymu, turi teisę nagrinėti VDAI, keičiamo įstatymo 20 straipsnio 8 dalyje siūlytina atsisakyti nuostatos, kad kriminalinės žvalgybos pagrindinių institucijų veiksmai ar neveikimas, susijęs su asmens duomenų tvarkymu gali būti skundžiami keičiamo įstatymo 23 straipsnyje nustatyta tvarka.

8.11. Atsižvelgiant į tai, kad Direktyvos nuostatos į Lietuvos Respublikos nacionalinę teisę perkeltos Teisės saugos ADTAĮ, o specialieji įstatymai derinami su Teisės saugos ADTAĮ, kaip nustatyta Teisės saugos ADTAĮ 11 straipsnio 3 dalyje, 13 straipsnio 1 dalyje bei 14 straipsnio 5 dalyje, bei į tai, kad keičiamu įstatymu gali būti tik detalizuojamos Teisės saugos ADTAĮ nuostatos, siūlytina atsisakyti keičiamo įstatymo 1 straipsnio 2 dalies ir keičiamo įstatymo priedo, kuriame pateikta nuoroda į Direktyvą.

9. Keičiamo įstatymo 25 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad kriminalinės žvalgybos pagrindinių institucijų vadovai kasmet iki kovo 1 d. Seimo struktūriniam padaliniui, atliekančiam kriminalinės žvalgybos parlamentinę kontrolę, pateikia apibendrintą informaciją apie vadovaujamos institucijos praėjusiais metais šio įstatymo pagrindu atliktą veiklą. Keičiamo įstatymo 25 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra kasmet iki kovo 1 d. Seimo struktūriniam padaliniui, atliekančiam kriminalinės žvalgybos parlamentinę kontrolę, pateikia apibendrintą informaciją apie kriminalinės žvalgybos subjektų praėjusiais metais šio įstatymo pagrindu atliktą veiklą. Siekiant aiškumo ir nuoseklumo bei vengiant informacijos dubliavimo, keičiamo įstatymo 25 straipsnio 6 dalyje vietoj nuostatos „kriminalinės žvalgybos pagrindinių institucijų vadovai kasmet iki kovo 1 d. Seimo struktūriniam padaliniui, atliekančiam kriminalinės žvalgybos parlamentinę kontrolę, pateikia apibendrintą informaciją apie vadovaujamos institucijos praėjusiais metais šio įstatymo pagrindu atliktą veiklą“ siūlytina nustatyti, kad kriminalinės žvalgybos pagrindinių institucijų vadovai kasmet iki sausio 31 d. pateikia Generalinei prokuratūrai apibendrintą informaciją apie vadovaujamos institucijos praėjusiais metais šio įstatymo pagrindu atliktą veiklą.

10. Pagal teisingumo ministro tvirtinamų Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų 76 punktą, teisės akte turi būti vengiama pateikti nekonkrečias nuorodas, pavyzdžiui, „teisės aktų nustatyta tvarka“, „kituose teisės aktuose“, „įstatymų nustatyta tvarka“. Atsižvelgus į tai, keičiamo įstatymo 2 straipsnio 7, 9, 21 dalyse, 5 straipsnio 5 dalyje, 6 straipsnio 2 dalies 9 punkte, 9 straipsnio 8 ir 9 dalyse, 10 straipsnio 9 dalyje atsisakytina šių formuluočių: „teisės aktų nustatyta tvarka“, „įstatymų nustatyta tvarka“.

11. Pagal teisingumo ministro tvirtinamų Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų 113 punktą, juridinių asmenų pavadinimai rašomi taip, kaip yra įregistruoti Juridinių asmenų registre. Atsižvelgus į tai, keičiamo įstatymo 2 straipsnio 11 dalyje nurodytini šie institucijų pavadinimai – Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas ir Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos. Taip pat, atsižvelgiant į 2023 m. sausio 1 d. įsigaliosiančio Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 2 straipsnio pakeitimo įstatymo Nr. XIV-1210 nuostatas, keičiamo įstatymo 2 straipsnio 11 dalyje vietoj Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos turi būti nurodyta Lietuvos kalėjų tarnyba.

12. Keičiamo įstatymo 2 straipsnio 22 dalyje apibrėžta „teisėjo“ sąvoka apima Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo ir apygardos teismų pirmininkų įgaliotus teisėjus, kurie sankcionuoja kriminalinės žvalgybos veiksmus ir nagrinėja skundus. Siūlytina šios sąvokos atsisakyti, nes ji nėra vartojama keičiamame įstatyme. Keičiamo įstatymo 9–15 ir 23 straipsniuose nurodomi apygardų teismų, Lietuvos apeliacinio teismo ar Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjai, kurie atlieka atitinkamus veiksmus, tačiau nė viename iš šių straipsnių „teisėjo“ sąvoka nėra vartojama ta prasme, kuri nurodyta keičiamo įstatymo 2 straipsnio 22 dalyje.

13. Siekiant teisinio aiškumo ir atsižvelgiant į keičiamo įstatymo 12 straipsnį, keičiamo įstatymo 2 straipsnio 23 dalyje apibrėžiant sąvoką „teisėsaugos institucijos užduotis“ siūlytina atsisakyti perteklinės nuostatos „kitoks teisėtas nurodymas rinkti informaciją apie kriminalinės žvalgybos objektus“ ir 2 straipsnio 23 dalį išdėstyti taip:

„23. **Teisėsaugos institucijų užduotis** – kriminalinės žvalgybos informacijos rinkimo būdas, tiriant nusikalstamo susivienijimo ar organizuotos grupės vykdomą nusikalstamą veiklą, kriminalinės žvalgybos subjektų teisėtas nurodymas kriminalinės žvalgybos slaptajam dalyviui rinkti reikalingą informaciją, dalyvaujant nusikalstamo susivienijimo ar organizuotos grupės veikloje ir jos daromose nusikalstamose veiklose, siekiant išaiškinti ir patraukti atsakomybėn nusikalstamas veikas organizuojančius ir vykdančius asmenis.“

14. Keičiamo įstatymo 4 straipsnio 5 punkte vietoj „kriminalinės žvalgybos subjektų vidaus saugumo“ sąvokos turi būti vartojama keičiamo įstatymo 2 straipsnio 24 dalyje apibrėžta sąvoka „vidaus saugumas“.

15. Atsižvelgiant į keičiamo įstatymo 2 straipsnio 21 dalyje apibrėžtą sąvoką „techninių priemonių panaudojimas specialia tvarka“, keičiamo įstatymo 6 straipsnio 3 dalies 2 punktą siūlytina išdėstyti taip:

„2) technines priemones panaudoti specialia tvarka, atlikti slapto pašto siuntų ir jų dokumentų apžiūrą, pašto siuntų kontrolę ir paėmimą, susirašinėjimo ir kitokio susižinojimo slapto kontrolę;“.

16. Siekiant teisinio reguliavimo nuoseklumo, keičiamo įstatymo 7 straipsnio 3 dalį, kurioje nustatyta, kad kriminalinės žvalgybos pagrindinių institucijų vadovai nustato kriminalinės žvalgybos subjektų vidaus kontrolės tvarką, siūlytina dėti keičiamo įstatymo 22 straipsnyje „Vidaus kontrolė“. Keičiamo įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 6 punkte ir 22 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka „kriminalinės žvalgybos vidaus kontrolė“, keičiamo įstatymo 7 straipsnio 3 dalyje ir 22 straipsnio 2 dalyje – „kriminalinės žvalgybos subjektų vidaus kontrolė“, keičiamo įstatymo 22 straipsnio pavadinime – „vidaus kontrolė“, todėl šias sąvokas siūlytina suvienodinti.

17. Keičiamo įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 5 punkte vietoj „organizuotų nusikalstamų grupių sąrašo“ turi būti nurodytas „organizuotų nusikalstamų grupių ir jų narių sąrašas“, kurio sudarymas reglamentuotas Lietuvos Respublikos organizuoto nusikalstamumo prevencijos įstatymo 4 straipsnio 4 dalies 3 punkte.

18. Keičiamo įstatymo 10 straipsnio 2 ir 9 dalyse nustatyta, kad ir prokuroras gali priimti nutarimą dėl techninių priemonių panaudojimo specialia tvarka. Tokiu atveju, siekiant teisinio reguliavimo nuoseklumo, keičiamo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje papildomai nustatytina, kad pranešimą teikiantis pareigūnas atsako ne tik už pranešimo, skirtą ūkio subjektui, teikiančiam elektroninių ryšių tinklus ir (ar) paslaugas, turinio atitiktį teismo nutarčiai, bet ir prokuroro nutarimui, kai toks nutarimas yra priimtas.

19. Keičiamo įstatymo 11 straipsnio 4 dalies 2 punkte, atsižvelgiant į keičiamo įstatymo 11 straipsnio 1 dalies nuostatas, tikslintina, kad teikime nurodomas ne „kitų objektų“ apibūdinimas, bet „kitų kriminalinei žvalgybai reikalingų objektų“ apibūdinimas.

20. Kadangi pagal keičiamo įstatymo 11 straipsnio 5 dalį ilgiau kaip 24 mėnesiams gali būti sankcionuojamas slaptas patekimas į asmens būstą, tarnybines ir kitas patalpas, uždaras teritorijas, transporto priemones, jų apžiūra, dokumentų, daiktų, medžiagų pavyzdžių, kitų kriminalinei žvalgybai reikalingų objektų paėmimas tirti ar juos apžiūrėti ir (ar) pažymėti, neskelbiant apie jų paėmimą, keičiamo įstatymo 11 straipsnio 5 dalyje tikslintina, kad

apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininkas ilgesniam kaip 24 mėnesių laikotarpiui prokuroro teikimu sankcionuoja ne tik slaptą patekimą į asmens būstą, tarnybines ar kitas patalpas, uždaras teritorijas, transporto priemones, bet ir jų apžiūrą, dokumentų, daiktų, medžiagų pavyzdžių, kitų kriminalinei žvalgybai reikalingų objektų paėmimą tirti ar juos apžiūrėti ir (ar) pažymėti, neskelbiant apie jų paėmimą.

21. Keičiamo įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje atsisakytina nuostatos „kai būtina kriminalinės žvalgybos slaptajam dalyviui dalyvaujant nusikalstamo susivienijimo ar organizuotos grupės veikloje ir jų daromose nusikalstamose veikose rinkti informaciją apie kriminalinės žvalgybos objektus, siekiant išaiškinti ir patraukti atsakomybėn nusikalstamas veikas organizuojančius ir vykdančius asmenis“ kaip perteklinės keičiamo įstatymo 2 straipsnio 23 dalyje apibrėžtos „teisėsaugos institucijų užduoties“ sąvokos atžvilgiu ir savo turiniu nekoreliuojančios su sąvokos „teisėsaugos institucijų užduotis“ turiniu.

22. Siekiant terminijos vienodumo, keičiamo įstatymo 12 straipsnio 4 dalies 3 ir 5 punktuose vietoj sąvokos „slaptasis kriminalinės žvalgybos dalyvis“ vartotina keičiamo įstatymo 17 straipsnyje vartojama sąvoka „kriminalinės žvalgybos slaptasis dalyvis“.

23. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad Įstatymo projekte patikslintas sankcionavimo reglamentavimas neatidėliotinais atvejais, nustatyti vienodi kreipimosi dėl sankcionavimo ir apskundimo terminai. Pažymėtina, kad šis teiginys nėra visiškai įgyvendintas Įstatymo projekte, pavyzdžiui, keičiamo įstatymo 12 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad apygardos teismo nutartis gali būti apskūsta Lietuvos apeliaciniam teismui per 7 darbo dienas, tačiau keičiamo įstatymo 9–11 ir 13–15 straipsniuose analogiškas apskundimo terminas jau visai kitas – 10 darbo dienų. Taip pat keičiamo įstatymo 14 ir 15 straipsnių 8 dalyse nustatyta, kad Lietuvos apeliacinio teismo pirmininko įgaliotas teisėjas skundus dėl kontroliuojamojo gabenimo ar sekimo sankcionavimo turi išnagrinėti per 7 dienas, tačiau keičiamo įstatymo 9 straipsnio 7 dalyje ir 10–13 straipsnių 8 dalyse nustatyta, kad Lietuvos apeliacinio teismo pirmininko įgaliotas teisėjas skundus dėl kitų kriminalinės žvalgybos veiksmų sankcionavimo turi išnagrinėti per 7 darbo dienas. Nurodytais aspektais siūlytina tikslinti Įstatymo projektą, suvienodinant terminus.

24. Siekiant terminijos vienodumo, keičiamo įstatymo 17 straipsnio 1 dalyje tikslintina, kad su asmenimis, kurie privalo išlaikyti išpažinties paslaptį, negali būti sudaromi „žodiniai slapto bendradarbiavimo susitarimai“, o ne „žodiniai susitarimai“, ir „rašytinės slapto bendradarbiavimo sutartys“, o ne „rašytinės sutartys“.

25. Keičiamo įstatymo 17 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad duomenys, galintys atskleisti kriminalinės žvalgybos slaptųjų dalyvių asmens tapatybę, sudaro valstybės paslaptį. Ši nuostata stokoja teisinio reguliavimo išbaigtumo ir nuoseklumo, nes, pagal Valstybės ir tarnybos paslaptčių įstatymo 7 straipsnį, valstybės paslaptimi yra laikoma ir kita su kriminalinės žvalgybos slaptaisiais dalyviais susijusi informacija. Siūlytina šios nuostatos atsisakyti, nes ji patenka į Valstybės ir tarnybos paslaptčių įstatymo reguliavimo dalyką.

26. Keičiamo įstatymo 19 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad kriminalinės žvalgybos metu gauta informacija, susijusi su kriminalinės žvalgybos objektais ir uždaviniais, t. y. duomenys apie kriminalinius procesus, nusikalstamas veikas rengiančius, darančius ar padariusius asmenis, taip pat rizikos veiksniai, pavojus ir grėsmės, saugoma kriminalinės žvalgybos informacinėje sistemoje kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos nustatyta tvarka ir naudojama šiame straipsnyje nustatytais atvejais. Pažymėtina, kad, pagal keičiamo įstatymo 2 straipsnio 9 dalį, kriminalinės žvalgybos informacinė sistema yra kriminalinės žvalgybos metu gautos informacijos, susijusios su kriminalinės žvalgybos objektais, tvarkymo priemonė, skirta aprūpinti informacija kriminalinės žvalgybos subjektams, t. y. skirtingai nurodoma kriminalinės žvalgybos informacinėje sistemoje ne tik saugomos, bet ir tvarkomos informacijos apimtis ir turinys. Siūlytina patikslinti 2 straipsnio 9 dalį ir ją išdėstyti taip:

„9. **Kriminalinės žvalgybos informacinė sistema** – kriminalinės žvalgybos metu gautos informacijos, susijusios su kriminalinės žvalgybos objektais ir uždaviniais – duomenų apie kriminalinius procesus, nusikalstamas veikas rengiančius, darančius ar padariusius

asmenis, taip pat rizikos veiksnius, pavojus ir grėsmes, tvarkymo priemonę, skirta aprūpinti informacija kriminalinės žvalgybos subjektus. Kriminalinės žvalgybos informacinė sistema naudojama gauti informacijai iš informacinių sistemų, kuriose teisinėmis, organizacinėmis, technologinėmis priemonėmis tvarkomi kriminalinės žvalgybos metu gauti duomenys ir (ar) bet kokie pobūdžio kiti duomenys, įskaitant ir tuos, kurie gaunami naudojant informacines sistemas.“

27. Keičiamo įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta kriminalinės žvalgybos subjektų teisė steigti ir tvarkyti kriminalinės žvalgybos informacinę sistemą, tačiau keičiamo įstatymo 19 straipsnio 2 dalyje numatyta pareiga kriminalinės žvalgybos metu gautą informaciją, susijusią su kriminalinės žvalgybos objektais ir uždaviniais – duomenimis apie kriminalinius procesus, nusikalstamas veikas rengiančius, darančius ar padariusius asmenis, taip pat rizikos veiksnius, pavojus ir grėsmes, saugoti kriminalinės žvalgybos informacinėje sistemoje kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos nustatyta tvarka. Atsižvelgiant į tai, kad nėra įsteigta bendra kriminalinės žvalgybos informacinė sistema, kurioje būtų tvarkoma visų kriminalinės žvalgybos subjektų veiklos metu surinkta kriminalinės žvalgybos informacija, taip pat į tai, kad kai kurių kriminalinės žvalgybos subjektų atliekamų kriminalinės žvalgybos tyrimų skaičius yra nedidelis, atskirų kriminalinės žvalgybos informacinių sistemų steigimas neatitiktų racionalaus ir efektyvaus valstybės biudžeto lėšų panaudojimo, todėl siūlytina keičiamo įstatymo 19 straipsnio 2 dalyje nustatyti, kad kriminalinės žvalgybos metu gauta informacija gali būti tvarkoma ir kitoje kriminalinės žvalgybos subjekto naudojamoje įslaptintos informacijos ir ryšių informacinėje sistemoje, jei kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos vadovas nusprendžia, kad netikslinga steigti kriminalinės žvalgybos informacinę sistemą.

Atsižvelgiant į keičiamo įstatymo 19 straipsnio 11 dalies nuostatas dėl kriminalinės žvalgybos tyrimo pabaigimo ir surinktos informacijos sunaikinimo ir keičiamo įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 4 punkto, 10, 11, 12 ir 13 straipsnių 2 dalių nuostatas, siūlytina keičiamo įstatymo 19 straipsnio 11 dalyje tikslinti, kad informacijos apie kriminalinės žvalgybos objektą rinkimas turi būti nedelsiant nutraukiamas, o ne sustabdomas.

28. Keičiamo įstatymo 23 straipsnyje siūloma įtvirtinti kriminalinės žvalgybos subjektų veiklos koordinavimo ir teismo teisėtumo kontrolės reglamentavimą, pagal kurį prokuroro sprendimas dėl kriminalinės žvalgybos subjektų veiklos teisėtumo galėtų būti skundžiamas Lietuvos apeliaciniam teismui, o Lietuvos apeliacinio teismo priimtas sprendimas – Lietuvos Aukščiausiam Teismui. Pagal Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 21 straipsnio 1 punktą, Lietuvos apeliacinis teismas yra apeliacinė instancija byloms dėl apygardų teismų sprendimų, nuosprendžių, nutarčių, nutarimų ir įsakymų, o, pagal Teismų įstatymo 23 straipsnio 1 dalį, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra „vienintelis kasacinės instancijos teismas įsiteisėjusiems bendrosios kompetencijos teismų sprendimams, nuosprendžiams, nutartims, nutarimams (išskyrus nutarimus administracinių nusižengimų bylose) ir įsakymams peržiūrėti“. Keičiamo įstatymo 23 straipsnio 1 ir 3 dalys, 12 dalies 4 punktas ir 13 dalis įtvirtintų modelį, siejamą su kriminalinės žvalgybos taikymo teisėtumo kontrole, o, pagal keičiamo įstatymo 23 straipsnio 7 dalį, Lietuvos apeliacinis teismas ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, nagrinėdami skundus, turėtų įvertinti ne tik kriminalinės žvalgybos taikymo teisėtumą, bet ir jo pagrįstumą. Pažymėtina, kad, pagal BPK 376 straipsnio 1 dalį, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas priimtus nuosprendžius ir nutartis, dėl kurių paduotas skundas, tikrina tik teisės taikymo aspektu. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, taip pat į baudžiamajame procese įtvirtintą instancinę bendrosios kompetencijos teismų sistemą, keičiamo įstatymo 23 straipsnyje siūlytina nustatyti, kad prokuroro sprendimai gali būti skundžiami apygardos teismui, o apygardos teismo sprendimai – Lietuvos apeliaciniam teismui, kurio sprendimai būtų galutiniai ir neskundžiami.

29. Keičiamo įstatymo 23 straipsnio 13 dalyje nustatyta, kad kai teismas pripažįsta kriminalinės žvalgybos subjekto sprendimus ir veiksmus neteisėtais, išsprendžia žalos atlyginimo klausimą ir žalos dydį, žala atlyginama Vyriausybės nustatyta tvarka. Siūloma

nuostata dėl žalos atlyginimo Vyriausybės nustatyta tvarka vertintina kaip perteklinė, nes santykius, susijusius su atsakomybe už žalą, atsiradusią dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, reglamentuoja Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatymas bei Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.271 straipsnis, kurio 1 dalyje nustatyta, kad „žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto, nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Žalą, atsiradusią dėl savivaldybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti savivaldybė iš savivaldybės biudžeto, nepaisydama savo darbuotojų kaltės“.

30. Keičiamo įstatymo 23 straipsnio 18 dalyje nustatyta, kad pakartotiniu laikomas skundas, kuris to paties asmens arba dėl tų pačių klausimų paduodamas antrą kartą, po to kai teismas tai jau išnagrinėjo. Ši nuostata sudaro teisinės prielaidas pakartotiniu skundu laikyti ir tokį skundą, kurį pateikia tas pats asmuo, tačiau dėl ne tų pačių, o skirtingų klausimų, kas nėra tikslu. Todėl keičiamo įstatymo 23 straipsnio 18 dalį siūlytina išdėstyti taip:

„18. Pakartotiniai skundai nepriimami ir nenagrinėjami. Pakartotiniu laikomas skundas, kuris to paties asmens ir dėl tų pačių klausimų paduodamas antrą kartą, po to, kai teismai tuos klausimus jau išnagrinėjo.“

31. Kadangi keičiamo įstatymo 2 straipsnio 11 dalyje yra apibrėžta sąvoka „kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos“, keičiamo įstatymo 25 straipsnio 3 dalies 1 punkte kaip perteklinis brauktinas žodis „jų“, o vietoj „ministerijų ir kitų valstybės institucijų“ sąvokos siūlytina vartoti sąvoką „valstybės institucijos ir įstaigos“ ir visą keičiamo įstatymo 25 straipsnio 3 dalies 1 punktą išdėstyti taip:

„1) išklausti kriminalinės žvalgybos subjektų, kriminalinės žvalgybos pagrindinių institucijų, prokurorų, valstybės institucijų ir įstaigų informaciją bei pranešimus, kaip vykdomas šis įstatymas;“.

32. Atsižvelgus į tai, kad su kriminaline žvalgyba susijusi informacija pagal Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 7 straipsnio 2 dalį yra laikoma ir tarnybine paslaptimi, taip pat į šio įstatymo 2 straipsnio 16 ir 19 dalių nuostatas, keičiamo įstatymo 25 straipsnio 3 dalies 2 punktą siūlytina išdėstyti taip:

„2) savo darbe pasitelkti profesionalius ekspertus, turinčius leidimus dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija ar teise dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Riboto naudojimo“;“.

33. Kadangi Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymo 13 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad Seimas nutarimu gali pavesti Lietuvos Respublikos valstybės kontrolei, kaip aukščiausiajai audito institucijai, atlikti Valstybės kontrolės metiniame veiklos plane nenumatytą valstybinį auditą pagal aukščiausiosios audito institucijos kompetenciją, siūlytina kaip perteklinės atsisakyti keičiamo įstatymo 25 straipsnio 8 dalies.

Ministras Pirmininkas

Vidaus reikalų ministras